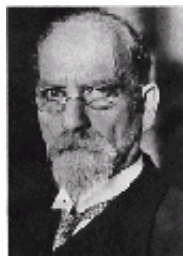

Příloha č. 1 Významné osobnosti

Josef Heřman Agapit Gallaš

K významným rodákům Hranic patří **Josef Heřman Agapit Gallaš** - buditel, lékař, spisovatel, malíř, který ve svém rodném domě zřídil nemocnici, vyučoval děti, shromažďoval knihy a materiály ke své literární činnosti. Narodil se v Hranicích 4. dubna 1765. Patřil k osvíceným vzdělancům Moravy, který se o povznesení sociální a kulturní úrovně obyvatel. V roce 1791 byl jako vrchní vojenský lékař kvůli vážné oční chorobě penzionován a trvale se usadil v Hranicích. Ve svém rodném domku zřídil vlastní nemocnici, vyučoval děti, shromažďoval knihy a materiály ke své literární činnosti. Jeho unikátní sbírka knih "Gallašova knihovna" je cenným

kulturním dědictvím.

Bedřich Smetana

Zajímavostí je, že v Hranicích chvíli (1852) pobýval i jeden z největších českých hudebních skladatelů **Bedřich Smetana** v domě č. 110 v dnešní Zámecké ulici. Lesní cesta z Hranic do Týna nad Bečvou je nazvána po jeho předčasně zesnulé dcerce „Gabriélka“.

Mnoho českých i evropských osobností působilo v Hranicích díky existenci vojenských škol. K nejznámějším patří rakouský romanopisec, prozaik a dramatik **Robert Musil**. Tříletým pobytem v hranické vojenské reálce (1894-1897) byla inspirována jeho autobiografická prvotina Zmatky chovance Törlesse

V Hranicích na vojenské reálce studoval také básník **Rainer Maria Rilke** (1890-1891). Ten ve svých raných básních navazoval i na českou lidovou poezii.

Při zrodu a počátcích výcviku a učebně-výchovného procesu Vojenské akademie v Hranicích stál básník, prozaik a fejetonista, iniciátor České moderny **Josef Svatopluk Machar** (1864 – 1942).

Další z osobností vojenské historie v Hranicích byl **Otakar Zahálka**, velitel vojenské akademie, za II. světové války organizoval odboj proti fašistům.

Svou vojenskou kariéru zahájil v Hranicích také **Emil Zátopek**. Nejlepší sportovec světa v letech 1949, 1951 a 1952, nejlepší český olympionik a také nejlepší český atlet století, nositel ceny Fair play, stříbrného Olympijského řádu MOV i státního vyznamenání Medaile za zásluhy.

K dalším patří generál **Heliodor Píka**, který se podílel na budování československé vojenské jednotky v Sovětském svazu.

Edith Steinová (1891 – 1942)

Filozofka zabývající se fenomenologií, osobní asistentka Edmunda Husserla. Od 7. 4. 1915 do 1. 9. 1915 působila v Hranicích jako dobrovolná zdravotní sestra na tyfovém oddělení v rezervní vojenské nemocnici. V roce 1942 byla zatčena a převezena do Osvětimi, kde zemřela. Papežem Janem Pavlem II. byla r. 1998 svatořečena a jmenována jedním z pěti patronů sjednocené Evropy.

Jiří Brdečka (1917 – 1982)

Spisovatel, scénárista a režisér animovaných i hraných filmů, kritik, kreslíř, novinář. Narodil se v Hranicích. Patřil k prvním pracovníkům studia Bratři v triku. Spolupracoval s Jiřím Trnkou, Janem Werichem a zejména pak s Oldřichem Lipským. Z jejich dílny vznikly filmy jako např. Limonádový Joe, Adéla ještě nevečeřela či Tajemný hrad v Karpatech. Jako scénárista se podílel na Trnkových filmech Císařův slavík, Sen noci svatojánské, Staré pověsti české.

Ladislav Vlodek (1907 – 1996)

Akademický malíř a sochař, významný hranický malíř a sochař. Učil se u známého hranického kamenosochaře Josefa Sosny.

František Šromota (1853 Velké Penčice u Přerova –1912 Hranice)

„První český starosta Hranic“. Zajímavost z jeho politické činnosti: v roce 1907 ohlásil kandidaturu do rakouské říšské rady ve valašsko-slováckém městském volebním obvodu. Měl být protikandidátem T. G. Masaryka. Krátce před volbami však kandidaturu stáhl. Politicky reprezentoval konzervativní Národní stranu na Moravě (staročeská). Jeho jméno nese jedna z nezpřístupněných prostor Zbrašovských aragonitových jeskyní.

Jan Pinkava (1846 Brno – 1923 Hranice)

Akademický malíř, 29 let vyučoval kreslení na hranickém gymnáziu. Autor četných obrazů Hranic a lázní Teplic nad Bečvou.

Doc. dr. Josef Haubelt, CSc.

Historik. Narodil se v Olšovci.

Z díla: České osvícenectví, Studie o Ignáci Bornovi, Život a dílo Václava Prokopa Diviše, publikoval ve Věstníku ČSAV, Československém časopisu historickém, Společenských vědách ve škole.

František Josef Buchal – Neustupovský

Narozen 1884 v obci Olšovec. Zemřel 1946 v Praze.

Spisovatel, odborník na lesnictví a myslivost. Věnoval se přírodní, lesnické a myslivecké próze. Psal také myslivecké učebnice.

Edvard Světlík (1903 - 1970)

Akademický malíř, narodil se ve Stříteži nad Ludinou, žil a pracoval v Kroměříži.

Karel Jakeš (1953 - 2002)

Horolezec, mistr sportu, od r.1980 člen reprezentačního družstva ČSSR, zemřel tragicky v lavině ve Vysokých Tatrách (výstupy v Alpách, na Kavkaze účastník čs.výprav do Himalají - 8.516m). Narodil se ve Stříteži nad Ludinou.

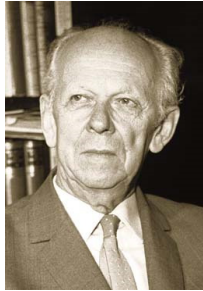
Petr Konečný (nar.1968)

Bývalý profesionální cyklista: v r.1995-1996 absolvoval "Závod míru", v r.1998 účast na mistrovství světa v Kanadě v horských kolech a závod známé TOUR DE FRANCE.

Narodil se ve Stříteži nad Ludinou.

Bohuslav Fuchs (1895 – 1972)

Rodák ze Všechovic. Narodil do rodiny drobného obchodníka. Poté, co se vyučil zedníkem, stal se žákem Jana Kotěry, profesora na Akademii výtvarných umění v Praze. Absolvoval v roce 1919. Po krátké praxi jako zaměstnanec přešel do veřejné služby a stal se architektem brněnského stavebního úřadu (1923–1929). Od roku 1929 podnikal ve vlastním ateliéru. Roku 1947 se stal profesorem brněnské techniky; v roce 1958 akademickou půdu opustil, a to z pozice děkana *fakulty architektury a pozemního stavitelství*. O deset let později (1968) obdržel titul národní umělec.

B. Fuchs byl vynikající architekt, urbanista, pedagog a výtvarník. Byl čelným představitelům českého funkcionalismu - tzv. brněnské architektonické školy. Patří i k nejvýkonnějším architektům (přes 100 realizovaných staveb a množství soutěžních nerealizovaných návrhů) s mimořádným smyslem pro soulad funkcionalistické novostavby s prostředím. Jeho avantgardní budovy pomohly vytvořit z Brna moderní velkoměsto a svou myšlenkovou a výtvarnou hodnotou patří k trvalým dílům české moderní architektury.

Tvorba:

- Autobusové nádraží, Brno
- Termální koupaliště Zelená Žába, Trenčianské Teplice
- Městská spořitelna v Třebíči
- Zotavovna Morava v Tatrách, Tatranská Lomnica
- Městské lázně, Brno
- Hřbitov, Všechovice

www.archiweb.cz

www.vsechovice.eu

<http://cs.wikipedia.org/>

Arnošt Dadák

Milotický hospodář

Nakladatelství odborné zemědělské literatury a beletrie při stejnojmenném časopisu v Miloticích nad Bečvou; knihkupectví, knihtiskárna

Nakladatelská působnost 1895–1948

Narozen v Miloticích nad Bečvou. Zakladatel výrobního a obchodního podniku Družstvo Hospodář zaměřené na potřeby zemědělců (prodej hnojiv, krmiv a zemědělských potřeb pro včelařství, drůbežnictví a zahradnictví, pila, truhlářské, zámečnické a strojnické dílny pro výrobu zemědělského nářadí, později továrna hospodářských strojů). Byl šéfredaktorem zemědělského měsíčníku Milotický hospodář. V roce 1924 zřídil pro rozšiřující se vydavatelskou činnost i tiskárnu Družstva Hospodář.

Bohumil Bekárek, JUDr.

Narodil se v roce 1884 v Drahotuších. Po ukončení právnického vzdělání ve Vídni pracoval na Zemském úřadě v Brně. V roce 1919 působil na ministerstvu národní obrany jako odborový rada, 28. října 1924 byl jmenován ministerským radou. Zajímal se o historii, zapojoval se do pokusů o nejlepší překlad několika evangelí s důrazem na čistotu českého jazyka.

Bohuslav Klíma, Doc. RNDr., DrSc. se narodil 26. března 1925 v Drahotuších. Proslavil se výzkumnou činností na archeologických nalezištích téměř na celém území Moravy, zvláště v Dolních Věstonicích a v Přerově – Předmostí. Jeho publikační činnost je velice rozsáhlá, obsahuje více než 400 titulů. Za dosažené pracovní výsledky a odborný vědecký přínos byl jmenován zasloužilým pracovníkem ČSAV, obdržel cenu ČSAV a různá veřejná ocenění. Působil také jako člen několika zahraničních vědeckých společností a mezinárodních komisí.

Miloš Laml, Ing.

Narodil se 28. prosince 1844 v Drahotuších. Od roku 1934 byl docentem na Vysoké škole

zemědělské v Brně pro obor pozemních staveb a stavební mechaniky. V letech 1939 – 1941 byl ministrem školství jmenován zástupcem stávu ve školním výboru samostatných živnostenských škol. Projektovat několik desítek technicky náročných novostaveb pro Zemskou péči o mládež na Moravě, jako pedagog napsal texty do tří učebnic používaných při výuce studentů.

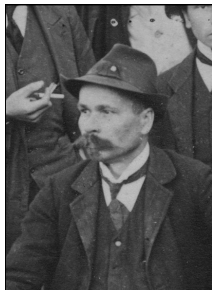
Blahoslav Sedláček, Ing., DrSc.

Narodil se 10. října 1925 v Drahotuších. Byl vědeckým pracovníkem v Ústavu makromolekulární chemie ČSAV. Výsledky svého týmu publikoval v odborných sbornících, časopisech a knihách. Za jeho houževnatou práci mu byla jako prvému v oboru makromolekulární vědy udělena v roce 1954 hodnost doktora chemických věd a vedle několika významných uznání obdržel v roce 1967 státní cenu.

Čeněk Kramoliš (1862 – 1949)

Po nižším gymnáziu ve Valašském Meziříčí vystudoval učitelský ústav v Příboře. Jako učitel působil na Vyškovsku a Bučovicku, roku 1908 byl jmenován školním inspektorem v Hranicích na Moravě. Patřil k vedoucím regionálním pracovníkům Valašska. Prostudoval a uspořádal rožnovský archiv. Pro Moravskou vlastivědu napsal Bučovský okres (1900) a Rožnovský okres (1907). Je autorem dlouhé řady vlastivědných, národopisných a pedagogických článků. Ve své literární tvorbě zachycoval proměny života na Valašsku v současnosti i minulosti. Píše prózy pro lidového čtenáře, kterého chce poučit i vychovávat. Realisticky popisuje rázovitost života Valašska, jak ho poznal v době svého mládí. Od drobných povídek (Obrázky z Valašska, Zababonky), přechází k rozsáhle komponovaným pracím (Moravská babička, Život na horách). Také v historické próze jiráskovského typu přechází od menších povídek (Bratři Doliňáci) k rozsáhlým románům (Valašská vojna) a cyklickým pracím (Vězením a vyhnanstvím). V mnoha pracích navazuje na zápisky svého strýce Josefa Luciana Ondřeje Kramoliše.

Josef Chromý (1869 – 1943)

Objevitel Zbrašovských aragonitových jeskyní.

Původně krejčí, r. 1903 hostinský, r. 1913 starosta obce Zbrašova. Vůdčí osobnost spolkového života s mimořádnými organizačními schopnostmi.

Předpokládal existenci jeskyní v krasovém okolí obce a v r. 1912 začal prokopávat ústí některých menších dutin na povrchu. Mezitím dělníci v obecním kamenolomu Baránka odkryli puklinu, z níž v prosinci za silných mrazů stoupal výrazný sloup páry. Spolu s bratrem Čeňkem místo prohlédli, správně pochopili, že tento jev signalizuje větší podzemní prostoru, a ihned zahájili práce na rozšiřování pukliny. Počátkem roku 1913 sestoupili do Jurikova dómu, ještě téhož roku objevili prakticky všechny prostory současné návštěvní trasy a v roce 1914 prorazili do údolního svahu dnešní vchod.

Od počátku se bratři Chromí spolu s řadou spolupracovníků snažili zpřístupnit jeskyně veřejnosti. Pracovali po zaměstnání, po večerech, obětovali mnoho úsilí, ale i vlastních finančních prostředků. Říkali si „Sbor dobrovolných zbrašovských havířů“ a ve svém záměru pokračovali i přesto, že mnozí z nich narukovali do 1. světové války. Koncem roku 1925 založili ve spolupráci s dalšími institucemi oficiální „Spolek pro udržování zbrašovských jeskyní v Hranicích“ a v r. 1926 byly jeskyně zpřístupněny pro veřejnost.

Zakládající člen „Dobrovolné hasičské jednoty na Zbrašově u Hranic“ v r. 1895 a její předseda v letech 1899 až 1909. Zakládající člen „Spolku pro udržování zbrašovských jeskyní v Hranicích“ v r. 1925 a jeho předseda od založení spolku až do smrti v r. 1943.

Vincenc (Čeněk) Chromý (1874 – 1926)

Objevitel Zbrašovských aragonitových jeskyní

Občanským povoláním zámečník, aktivní jeskyňář, „lezec“, průzkumník, konstruktér a uživatel nových technických pomůcek.

Od r. 1912 spolupracoval s bratrem Josefem při objevování Zbrašovských aragonitových jeskyní. Mj. sestoupil r. 1913 jako první rozšířeným ústím Objevitelského komína do hloubky 5 m, téhož roku objevil chodbu ze Zasedací síně na povrch, která dnes slouží jako vstupní schodiště z provozní budovy. Spolu s Rudolfem Slámou pronikl r. 1914 za pomoci vlastnoručně vyrobených dýchacích přístrojů do Jeskyně smrti, trvale zaplavené oxidem uhličitým. Stejně jako bratr Josef byl v období 1. sv. války povolán k plnění branné povinnosti. Po návratu se dále podílel na průzkumných a zpřístupňovacích pracích v jeskyních. V důsledku tlaku existenčních potíží zanechal dopis na rozloučenou a odešel dobrovolně z tohoto světa 1.12.1926 v jezeře oxidu uhličitého.

Zakládající člen „Dobrovolné hasičské jednoty na Zbrašově u Hranic“ v r. 1895. Celoživotně činný v tomto sdružení, kde rovněž uplatňoval své technické dovednosti. Předseda v letech 1910-1913, poté 1924 až do smrti v r. 1926. Zakládající člen „Spolku pro udržování zbrašovských jeskyní v Hranicích“ v r. 1925.

Ludmila Chromá, provd. Steinerová (1904 – 1980)

Dcera objevitele Josefa Chromého, spjatá po celý život se Zbrašovskými aragonitovými jeskyněmi.

Od mládí spolu s dalšími sourozenci a rodinnými příslušníky spolupracovala s otcem při objevování, zpřístupňování a provázení výprav návštěvníků. Po 2. sv. válce, kdy byla správa jeskyní převzata státními institucemi, pak pokračovala jako profesionální zaměstnankyně a průvodkyně. Podílela se na průzkumech a technických zásazích v jeskyních, kdy obdivuhodně vykonávala spolu s kolegy – muži veškeré i fyzicky velmi náročné práce. Od r. 1962 do 1976 vedoucí správy jeskyní, nazývaná v ústním podání „paní ředitelka“.

Stala se pokračovatelkou odkazu objevitelů, shromažďovala otcovy rukopisné poznámky, deníky, mapovou dokumentaci, odborné zprávy a dokumenty Spolku pro udržování zbrašovských jeskyní. Zemřela r. 1980 bez přímých dědiců, zmíněná soukromá sbírka však byla nešetřeným úředním postupem při pozůstalostním řízení určena k likvidaci a vyvezena na skládku. Pro pokračovatele v oboru tak došlo ke ztrátě, která se nedá vyčíslit ani nahradit.

Josef Valenta (1888 – 1961)

Učitel, varhaník, skladatel, který pracoval v Bělotině.

Byl to muzikant tělem i duší a své nadání a schopnosti okamžitě dával dětem. Nebylo snad hudebního nástroje, na který by neučil hrát. Při osvětové besedě otevřel hudební školu a denně do pozdních hodin poslouchal své malé i větší svěřence - houslisty, klavíristy, dechaře, kytaristy.

Večery patřily kostelnímu sboru a dospělým. Místní milovníci hudby dali dohromady Hašlerův večer, večer operních melodií a ochotníci hráli i operety a hudební duši tohoto dění byl opět Josef Valenta. Pomáhal s hudebními čísly při sokolských akademiích, Silvestrech. Byl dirigentem žákovského orchestru a jeho hudební škola každým rokem pořádala koncert, kde se všichni žáčkové představili i ve spolupráci s dospělými.

Nezanedbatelná byla také jeho činnost skladatelská. Vedle mší a chrámové hudby skládal pochody, valčíky, upravoval pro svůj žákovský orchestr i orchestr dospělých a skladby jiných autorů.

Byl výborným houslistou a když sedl za varhany, rozezněl celý prostor mistrovskou hrou, ve které pívalo jeho muzikantské srdce.

Mezi významné osobnosti Potštátu, Hranic a širokého okolí, patří bezesporu rodák z Hranic PhDr. Ivan Krška a jeho manželka Irena Kršková.

PhDr. Ivan Krška (1932 – 2009)

Ivan Krška se narodil 24. 7. 1932 v Hranicích, odkud se rodina Krškových odstěhovala do Brna již v roce 1933. Po ukončení gymnázia a studia na brněnské univerzitě získal Ivan Krška znamenitou průpravu pro své povolání archiváře. Své první místo nastoupil v roce 1955 v Zemědělsko-lesnickém archivu v Bučovicích. Počátkem roku 1956 již působil jako archivář ve Státním archivu v Brně (dnes Moravský zemský archiv), odkud musel v roce 1959 z náboženských a politických důvodů odejít. Vrátil se do rodných Hranic jako okresní archivář. Hranicko a Lipnicko tak získalo kvalitního archiváře, historika, obětavého vlastivědného pracovníka, znalce dějin měst a obcí. S velkým elánem se věnoval budování hranického okresního archivu, jehož depozitáře byly umístěny v potštátském zámku, Hranicích a Lipníku nad Bečvou.

PhDr. Ivan Krška byl znám veřejnosti především svými přednáškami s regionální tematikou, pořádáním výstav archiválií, články a studii publikovanými v odborném i regionálním tisku (Zpravodaj města Hranic a lázní Teplic n. B., Lipenský kulturní kalendář, Zpravodaj VLS Lipník, Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, Oderské vrchy). Dr. Krška byl dlouhá léta kronikářem Potštátu, kde žil, zasloužil se o rozvoj obce. I po odchodu do důchodu byl aktivní, osobně se podílel na řadě kulturních akcí, především výstav z oblasti historie, konaných na potštátském zámku, proslovil řadu vyhledávaných populárně-odborných přednášek, jako dobrý zpěvák zpíval v kostelním sboru. Realizoval se též jako průvodce po Potštátě. Díky této aktivitě se Potštát se svou historií dostával do podvědomí širší veřejnosti. Osobnost PhDr. Ivana Kršky je neodmyslitelně spjata s vývojem přerovského archivu. Jeho jméno zůstane trvale zapsáno v historii archivu a archivnictví. Škoda, že mnohé jeho plány v oblasti historické a badatelské práce již zůstanou nedokončeny...

Použitý zdroj: upravený dopis přerovských archivářů od paní Věry Fišmistrové.

Při této práci měl velkou oporu ve své manželce **Ireně Krškové (nar. 1932)**, ředitelce ve výslužbě Základní umělecké školy v Potštátě, autorce učebních pomůcek pro hudební výchovu a nauku. Ta za svou činnost obdržela řadu uznání, její pedagogická práce byla oceněna v roce 1993, kdy obdržela od ministra školství Medaili J. A. Komenského.

Naděžda Kniplová (nar. 1932)

Naděžda Kniplová patří k osobnostem, jejichž životní dráha je úzce spojena s Hranicemi. Narodila se v Ostravě, ale vyrůstala v Hranicích. Její otec zde byl ředitelem hudební školy. Jako mimořádný talent byla přijata na konzervatoř a ředitel ústavu prof. Holzkmacht ji označil za jeden z nejkrásnějších hlasů, které kdy přijímal. Stala se sólistkou Státního divadla v Brně, byla členkou Národního divadla v Praze, byla jmenována národní umělkyní. I když venovala mnoho tvůrčího úsilí světové opeře, zasloužila se vrchovatou měrou o českou hudbu. Vynikající pěvecké výkony podala v rolích Libuše, Šárky a Kostelničky.